

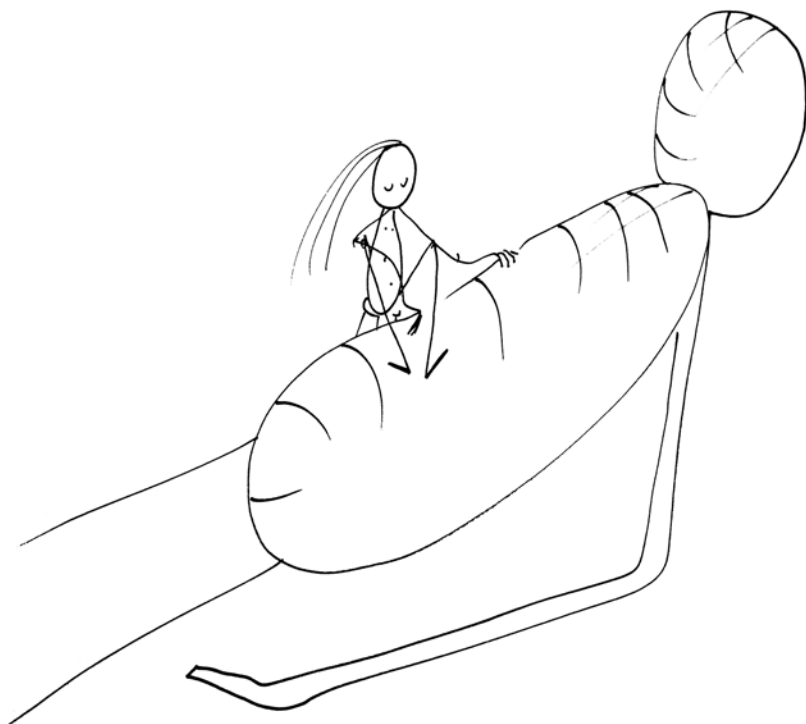
LEIDS UNIVERSITAIR MEDISCH CENTRUM

Antoinette Nausikää

Sometimes you see it, Sometimes you don't

galerie LUMC 9 oktober – 30 november 2014
Installatie Beeldentuin september 2014 – december 2015

Deze uitgave begeleidt de tentoonstelling *Sometimes you see it, Sometimes you don't*

Tekst: Jetteke Bolten-Rempt, augustus 2014

Opmaak en pre-press: SilverArrow

Afbeelding voorzijde: Antoinette Nausikaä, *Showing the Tree my Drawing (Olympus 2014)*. Colorprint 2014

Over recente projecten van Antoinette Nausikaä

Iedereen ziet weleens onverhoeds iets dat ontroert door eenvoud of schoonheid. Voordat je het weet is het voorbij. *Sometimes you see it, Sometimes you don't*. En juist deze woorden vormen het motto van Antoinette Nausikaä. Zij heeft een aangeboren gevoeligheid voor bijzondere, stille momenten en situaties. Door haar geconcentreerde aandacht daarvoor en de gehanteerde beeldende technieken – fotografie, video, tekeningen in twee en drie dimensies en in uiteenlopende materialen – neemt zij de tijd en laat ons die stilte meebeleven. Met haar beeldend werk schept ze ruimte in je hoofd waarvoor woorden tekortschieten. Het zien is de voorwaarde: het contemplatieve zien dat zo anders is dan het actieve kijken. Met Antoinette Nausikaä zien we het.

Antoinette Nausikaä is geen onbekende in het LUMC: al in 2007, 2009 en meer recent in de zomer van 2012 - heel passend in de groepstentoonstelling *A Perfect Day* - waren foto-, videowerken en tekeningen van haar te zien in galerie LUMC. Sindsdien is haar enthousiasme om in de complexe ruimte van de beeldentuin zelf een installatie te maken gegroeid. Zij wil een plek voor contemplatie creëren in het ziekenhuis waar dag en nacht wordt gewerkt en medisch behandeld. Ik spreek met haar als ze net is begonnen met haar project in het LUMC. Het bestelde materiaal – vele rollen gaas - is gearriveerd en ligt klaar om verwerkt te worden. 'In deze hoge ruimte komen nu zes grote figuren te hangen en gedurende het werkproces kijk ik dan of er nog meer nodig is, misschien kleine sculptuurtjes of een videowerk. Aansluitend en tegelijkertijd werk ik aan een solotentoonstelling in de galerie LUMC. Dat wordt ook een installatie die natuurlijk aan heel andere eisen moet voldoen omdat de ruimte daar compleet anders is. Van beide projecten maak ik een procesverslag, een getekend 'dagboek' met gedachten en voorvallen. Ik maak ook foto's als ik hier aan het werk ben. Dat is overigens altijd onderdeel van mijn werk. Dan zie ik dingen, een hand, de schaduw, de mensen...'

'Het begin is de ruimte. Ik werk altijd met vaste elementen, waarmee ik de ruimte maat, schaal en betekenis geef. De maat van de gaswezens, 8 meter, had ik voor deze ruimte al bedacht. In een maquette van de ruimte had ik wat figuurtjes gehangen om een indruk te krijgen van de maatverhouding en van de ruimtelijke ervaring die ik wil overbrengen: diagonaal van boven naar beneden, als een soort ladder naar de grond of andersom. Zoals in de bijbel aartsvader Jakob in zijn droom engelen uit de hemel zag afdalen en weer opgaan [Genesis 28:12] en in het Nieuwe Testament Johannes eenzelfde beschrijving geeft [Joh. 1:51]. Zo'n visioen had ik voor de beeldentuin en vond op internet een afbeelding van een schilderij dat me inspireerde.

Michael Willmann (1630–1706), *Jakobs droom*, 1691

De ruimte van de beeldentuin is erg druk met alle architectonische details, licht en weerspiegelingen. Ik wil daar graag rust in aanbrengen. 'Kijk die figuur die daar ligt, is nu bijna af. Op zo'n moment ga ik even naar boven om de ruimte in z'n geheel te zien en maak een foto. Als je van boven kijkt

wordt het meteen een minipopje. Die schaalwisseling vind ik essentieel. Ruimte is niet alleen maar de vloer, het is hier 21 meter hoog. Er zijn overigens ook allerlei restricties waar ik rekening mee moet houden, zoals een brandalarm dat dwars door de ruimte gaat. Dat vind ik lastig maar wel interessant: de beeldentuin hier is geen *white cube*.' Antoinette Nausikaä duidt met die term op de voor modernisten – sedert Mondriaan en Malewitsch - ideale presentatieruimte. Die moest zo wit en strak mogelijk zijn om je niet af te leiden van de beoogde harmonie en artistieke inventie van de kunstenaar.

Tijdens het werk

De gaasfiguren – maar ook de tekeningen op de muur of de kleifiguurtjes – zijn steeds terugkerende elementen, haar vocabulaire, haar 'beeldtaal'. Zij beschouwt ze als bezielde wezens die de ruimte een contemplatieve dimensie geven. 'Ik maak ze elke keer precies hetzelfde, maar de ruimte is steeds weer anders en zij definiëren telkens die ruimte. Of ze laag hangen, hoog of dicht op elkaar, dat bepaalt de relatie met de

toeschouwer; ik probeer een gevoel op te wekken waarvan ik vind dat de toeschouwer het in deze ruimte zou kunnen ervaren. Ik breng vaak de dingen tot rust, probeer juist kalmte te creëren. Ik zie soms contemplatieve momenten van mensen of dingen of situaties die ik vasthoud en uitwerk. Contrasten in maat en schaal en schaalwisselingen zijn altijd onderdeel van mijn installaties.'

De werkwijze van Antoinette Nausikaä om projecten *site specific* uit te voeren, een gegeven ruimte letterlijk te betekenen, is geworteld in het aloude besef dat elke plaats zijn specifieke eigenschappen heeft, in de klassieke oudheid aangeduid met de term *genius loci* [oorspronkelijk 'de beschermgeest van de plaats']. Dat karakter geeft de plek betekenis. Dit van oorsprong architectuurhistorisch concept werd in de jaren '80 van de vorige eeuw in de driedimensionale beeldende kunst geïntroduceerd. De kunstenaar zet niet 'zomaar' een beeld neer, maar geeft commentaar op de *genius loci*, reageert erop, maakt die vaak onzichtbare betekenis voelbaar aanwezig. *Land art* en *arte povera* waren al eerdere kunststromingen, waarbij kunstenaars uit hun atelier naar buiten traden en in de natuur en met natuurlijke materialen hun ideeën gestalte gaven. Mede met deze *site specific* benadering wordt de nadruk gelegd op de conceptuele of emotionele relatie tussen het kunstwerk of de ingreep van de kunstenaar en de plaats of omgeving waarvoor het bedoeld is. Deze verschuiving van de aandacht van het 'beeldhouwwerk' of 'sculptuur' zelf naar een ruimtelijke beleving waarbij het kunstwerk eerder een middel dan het einddoel is, manifesteert zich helder in het werk van Antoinette Nausikaä. Zelf zegt zij daarover: 'Ik gebruik mijn sculpturen om een ervaring op te wekken, niet als *Ding an und für sich*; ik voel me ook geen beeldhouwer, maak geen sculpturen in de traditionele betekenis van het woord. De gaaswezens zijn voor mij tekeningen of schetsen van een ruimtelijke ervaring die ik heb of wil doorgeven. Ze spiegelen datgene waartoe ik - en de toeschouwer - me verhoud. Het gaat me om de plek en de mensen, die zijn echt onderdeel van het werk.'

Uit de vertrouwde omgeving van het atelier treden en werken in de alledaagse context van het LUMC was wat zij al heel lang wilde. Zij ziet in haar zelfgeformuleerde 'opdracht' voor de beeldentuin een grote uitdaging. Wat betekent het verblijven in een ziekenhuis? Wat is de *genius loci*, de ziel van de beeldentuin? In deze ruimte wordt weliswaar kunst uitgevoerd, maar die is en blijft altijd onderdeel van het ziekenhuis, waar - realiseerde zij zich - ook mensen doodgaan. 'Hoeveel? En wat gebeurt er dan? Waar liggen die nu? Waar gaan ze dan heen? Zo'n plek is dit ook. Ik vind het heel knap dat de mensen hier iedere dag kunnen werken'

De 'antropomorfe jakobs ladder' in de beeldentuin kan een jaar lang de bezoeker aanzetten om, door de aanblik van de vederlichte schittering van de zwevende gaaswezens, de rag-dunne scheidslijn te ervaren tussen 'zijn' en 'niet zijn'.

Naast en aansluitend maakt Antoinette Nausikaä een solotentoonstelling in galerie LUMC. Zij vat haar tentoonstellingen ook op als installatie, omdat haar werk via het zien gaat over de ruimtelijke en emotionele relatie tussen de mensen en de dingen. De installatie in de galerie LUMC blijft twee maanden te zien.

Zij koos voor werken gewijd aan reizen naar drie legendarische bergen: de Japanse Fuji uit 2010, de Griekse Olympus en de Ararat op de grens van verscheidene landen uit 2014. Als een tussenstop, want het bergenproject gaat door.

Circumambulating Mt Fuji, de wandeling rondom de mystieke Japanse berg – in de winter - was haar eerste bergproject (2010). Zij maakte er ook een mooi boekje van: *Clouds*

besef me in eëns
dat er hier om me
heen ook mensen
aan 'f' sterven zijn...

gone, the mountain appears (2013). De afgelopen maanden werkte zij met twee andere heilige bergen, twee en een halve maand op de Olympus en anderhalve maand bij de Ararat.

Antoinette Nausikaä, *mt Olympus*, 2014

Het vertrekpunt van deze reizen is nooit conceptueel, benadrukt ze. Ze heeft geen vooropgezet plan of idee dat als het ware geïllustreerd zou worden door de berg zelf. Juist het niét weten, het met nieuwe ogen kijken en onbevooroordeeld zien is Antoinette Nausikaä's kracht. *Sometimes you see it, Sometimes you don't...*

'Ik was er samen met mijn vriend. Hij ging schrijven en ik ging werken: schrijven, fotograferen, denken, ontdekken. Daarvan laat ik een aantal werken zien op de tentoonstelling. De Olympus, de toen besneeuwde top, is 2917 meter hoog. 'Ik heb de tijd'. Dat is wat die berg de hele tijd tegen me zei.

Een besef dat tegelijkertijd zo'n berg tijdloos is, van alle tijd. We zaten echt oog in oog met de Olympus, op een kleinere berg van zo'n 800 m hoog, in een huisje in een heel oud dorpje. We waren er in de lente. Geen toerist te zien. De berg is altijd anders maar toch dezelfde. Ik was nieuwsgierig naar die bergen; ik wilde altijd al naar de goden op de Olympus door alle mythologische verhalen uit de oudheid die mijn vader vertelde toen ik klein was. Daar in Dion bracht Alexander de Grote zijn offers aan de goden toen hij de wereld veroverde. Dat zag ik altijd zo voor me. Die tempel staat er nog. Het is een prachtig gebied. Als je naar het hedendaagse Griekenland kijkt met z'n toerisme voel je het niet zo, maar als je op de Olympus gaat wandelen snap je waarom mensen daar van alles bedacht hebben. Nu geloven de mensen die godenverhalen niet meer. Ze houden wel erg van die berg maar weten niet meer waarom. Omdat hij de tijd heeft denk ik; dat heeft hij steeds tegen me gezegd. Ik heb de tijd. Oog in oog met de Olympus ging het alleen maar over tijd.'

Antoinette Nausicaä, *Man with red Cloth, mt Ararat Turkey*, 2014

'De Ararat; dat is een heel ander verhaal. Die berg vroeg erom eromheen te rijden. De berg is meer dan 5000 meter hoog en ligt in een verlaten grensgebied tussen Turkije, Armenië en Iran. Bij de Olympus wilde ik stil zitten. Bij de Ararat wilde ik er omheen. Toen kwam ik erachter dat je dan eerst door Turkije moet, dan door Armenië en dan Iran. Dat is een gigantisch avontuur geworden. We waren met de auto. De benodigde visa hebben we daar kunnen regelen. In Turkije ben ik begonnen, van hier zie je de grote Ararat links liggen en rechts ervan de kleine. Vanuit Armenië is het andersom. In ieder land heeft die berg een andere naam. Ik heb het opgezocht op internet. In het Turks heet de berg *Ağrı Dağı*, de berg van pijn; de Koerden noemen hem de *zurige berg*, omdat het eens een vulkaan was die ooit weer wakker kon worden en dan vuur zou spuwen. De Armeniërs noemen de berg *Masis*, de Moederberg.'

Antoinette Nausikaä, *Three Men and mt Ararat, Armenia*, 2014

Antoinette Nausikaä, *Birds on a Wire, mt Ararat Maku*, 2014

'Je komt steeds verder door Koerdisch land. Wat ik zo mooi vind is dat al die verschillende mensen hun leven aan het leiden zijn en die berg is elke keer de constante. Die heeft heel veel gezien, denk ik. Op de Ararat landde de ark van Noach na de zondvloed [Genesis 8 vs 4]. Aan die berg ontleen de Armeniërs hun ontstaansgeschiedenis als oudste christelijke staat in de wereld. Toch staat die berg volgens de huidige grenzen in Turkije... Ik kon er dus niet meteen omheen, want door de politieke voorgeschiedenis is daar geen weg. Toen moesten we helemaal door Georgië, omdat ze in Turkije geen grensovergang hebben. Ik viel echt van de ene cultuur in de andere; ik dacht ik ga gewoon 'een rondje berg doen' en dan val je in uitersten. Vanuit Iran zie je de berg weer van een andere kant. Ook fotografisch is het een heel interessant project geworden.'

De 'bezielde' foto's van de berg in relatie gebracht met levende wezens nodigen ons uit – helemaal, als ze op groot formaat zijn afgedrukt – om deel te worden van de stille,

Turks kleifiguurtje van de berg Ararat

ontzag inboezemende presentie van en op de aarde; ontmoeting van vergankelijkheid en eeuwigheid.

'Tijdens het reizen bij en rondom die bergen heb ik kleigrond verzameld. De auto zat op een gegeven moment vol klei. Met die klei heb ik onderweg sculptuurtjes gemaakt die ik heb laten bakken bij een Armeense pottenbakkerij. Ze zijn allemaal verschillend van kleur, sommige geglazuurd. Soms heb ik ze daar ook in het landschap gefotografeerd. Schaalverschillen.'

'Kijk die zandige plek gemarkeerd met autobanden is een vrijwel verborgen grensovergang. Ik wilde pertinent naar die grensovergang. Een gids bracht ons naar die plek: dit is de grens tussen Turkije, Iran en een Azerbedzjaanse exclave Nachtsjevan. En die man op de foto, alleen, in zijn grijze driedelig pak, stond daar gewoon, hij werkte daar. Dit beeld lijkt geënceneerd, maar ik enceneer mijn foto's nooit. Af en toe teken ik ergens op, of raak het aan om het te voelen, maar ik vind de constellaties van het leven zelf juist zo mooi.'

Antoinette Nausikaä is gefascineerd door mensen die con-

templatief opgaan in de plek waar zij zijn; zij belichamen oeverloze tijd; dat tijdsbesef is oog in oog met de iconische bergen heel sterk, alles is gericht op tijd. Maar tegelijkertijd speelt ook het contrast tussen het heel grote en het miniscule. Schaalwisselingen, ben ik nu groot of ben ik klein? Dat bepaal je alleen ten opzichte van iets buiten jezelf. Zo ook hier

Antoinette Nausikaä, *Man on the Road to mt Ararat, Iran-Turkish Border*, 2014

in het LUMC. In de installatie in de beeldentuin kan je je direct spiegelen aan die figuren en die schaalwisseling ervaren, afhankelijk van waar je gaat staan. In de tentoonstelling zijn het de menselijke figuren – het vergankelijke - ten opzichte van die mythische – eeuwige - bergen, Fuji, Olympus, Ararat. *Tijd en zijn* om met Heidegger te spreken, maar zij vindt eerder verwantschap met de Zen traditie: de tijd en het tijdloze. Antoinette Nausikaä is beeldend kunstenaar, geen filosoof; zij zoekt, ervaart en ziet situaties en brengt die ervaringen, gedachten en het bijbehorende gevoel in beeld. Een beeld maakt alle woorden overbodig. Als het goed is.

Antoinette Nausikää, *Clay Sculpture on red Stone, mt Olympus*, 2014

Antoinette Nausikää, *Cloud above a Man, mt Olympus*, 2014

Antoinette Nausikää, *Sometimes you see it, Sometimes you don't*, LUMC 2014